

L'expansió de Banca Catalana a Catalunya (1974-1989)

Eugeni PEREA i SIMON
Facultat de Filosofia i Lletres
Departament de Geografia i Història
(Tarragona)

L'aglutinador històric inicial de Banca Catalana cal cercar-lo en la societat mercantil Dorca i Cia. dedicada a afers bancaris, de tipus familiar, que l'any 1904 es va establir a Olot. El 1959, un grup de persones de Barcelona relacionades amb el món econòmic i financer, es varen fer càrrec d'aquest negoci en vistes a la formació d'una entitat bancària nacional que lligués interessos econòmics catalans i en possibilités llur desenvolupament; un any després aquesta societat s'estableix a Barcelona i, pel març de 1961, és autoritzat el nom de Banca Catalana.

La possibilitat d'expansió bancària ha tingut diverses etapes: fins el 1963 la política seguida era que l'obertura de noves oficines només podia efectuar-se a les places que el Banc d'Espanya determinava a la convocatòria de cada pla anual d'expansió. Aquest banc emissor publicava la llista de possibles noves oficines i els bancs les sol·licitaven cadascun segons la seva capacitat d'expansió i els eren assignades d'acord amb unes normes de preferència ben establertes.

Una segona etapa en la reglamentació de creixement és l'autoritzada pel Ministeri d'Hisenda el 15 de novembre de 1971, que esdevindrà caracteritzada per un ampli marge de llibertat en l'obertura de noves oficines, limitat només pels tres principis següents: a) l'expansió hauria de ser proporcionada a la dimensió de cada banc, la qual s'expressava pel volum de recursos de què disposava; b) caldria adoptar uns criteris de preferència per bancs provincials i regionals per tal que poguessin competir amb igualtat de condicions amb els bancs nacionals; c) el Banc d'Espanya continuaria vetllant perquè no hi hagués places mal ateses bancàriament.

La darrera fase d'expansió geogràfica de la banca va venir determinada pel decret de 9 d'agost de 1974, que acabava amb els plans anuals d'expansió i en endavant l'obertura de noves oficines esdevindrà limitada únicament per la capacitat de recursos propis en relació a la consumida en les oficines ja establertes. El decret va donar lloc que el Banc d'Espanya redactés les normes marc d'aplicació i posés en marxa el seu contingut a mitjans d'octubre del mateix any.

Durant els períodes d'aquestes diverses fases el creixement de Banca Catalana és poc apreciatu, si n'exceptuem el tram comprés entre 1970-1974 en què es va fer evident una lenta però progressiva línia d'ascensió en el nombre d'oficines obertes al públic. Les raons no es poden limitar únicament a la legislació vigent d'aleshores, sinó principalment al caràcter jove de l'entitat que a penes ha complert —en aquelles dates—, els deu anys i es troba immersa en un període d'afermament i de penetració en el món econòmic català.

El decret d'alliberament d'obertura d'oficines i la consolidació social de Banca Catalana semblen doncs coincidir en una mateixa data, la de l'any 1974. Si analitzem els índexs de creixement d'aquesta entitat ens trobem amb una corba d'evolució en l'obertura d'oficines que s'inicia el 1975, amb un creixement numèric del ~61%; en 1976, el ~39% i, per a 1977, un ~82%, any i percentatge aquest darrer que marca el cim més alt del diagrama. A partir d'ací, ja amb una xarxa d'oficines ben esparsa arreu de Catalunya, el creixement no pot ser tan espectacular: un ~45% en 1983; un ~25% en 1984 i, finalment, un ~12% en 1989 (cf. la gràfica número 1).

Per entendre les fluctuacions d'aquesta evolució cal fer-ne unes acotacions, encara que breus, pistes clarificadores o significatives sobre el procés. L'any 1979 al grup de Banca Catalana s'integren els Bancs d'Expansió Comercial, el Banc Industrial de Catalunya i el Banc Industrial del Mediterrani, amb una presència remarcable en la geografia bancària del país; un any després el grup absorbeix els Banc Mercantil de Manresa i el Banc de Girona; l'aguda crisi interna que sofreix el grup l'any 1982 i que el posa en mans del Banc d'Espanya a través del Fons de Garantia de Dipòsits, és un apreciable fre en la seva expansió; anotem, finalment, la unió amb la Banca Mas Sardà i el Banc Industrial del Sud de Catalunya, l'any 1988, que li annexiona una nova ramificació d'oficines bancàries.

Analizant la implantació de Banca Catalana al teixit econòmic del país (cf. gràfiques II-V), veiem que aquesta s'articula a través d'un nucli emissor que és Barcelona ciutat, a partir de la qual anirà irradiant llur desenvolupament. Desenvolupament en el nombre d'oficines que hem estudiat i classificat en quatre etapes bàsiques: una primera radiografia correspondria a l'any 1974, data significativa pel que respecta a l'alliberament d'establiments bancaris; després estudiarem l'evolució del grup mitjançant tres períodes de sis anys que correspondrien a 1977, 1983 i 1989 respectivament.

La fase de 1974, com ja hem assenyalat, faria convergir la fi dels plans d'expansió bancària i l'afermament del grup després del seu naixement l'any 1961. La seva xarxa d'oficines són localitzades bàsicament a la Regió I i, més concretament, a Barcelona i el seu hinterland, seguida de lluny per les regions II, VIII i IV. En aquesta fase d'expansió es perceben alguns desequilibris territorials, pel que fa a la implantació d'oficines. Per exemple, es nota una major ubicació d'establiments bancaris a zones com la Regió II, en detriment d'altres força més industrialitzades, comercials o agrícoles, talment com les àrees

de Tarragona o de Lleida. La justificació només pot interpretar-se a través dels orígens del grup, a Olot, que obliga o facilita una major permeabilització a la incursió econòmica en aquesta zona. Apuntem també que en aquestes dates, dels trenta municipis on es troba assentat el grup, el ~83% correspon a poblacions de més de 10.000 habitants; el ~13% entre 3.000-10.000 h.; i, finalment, només un ~3% per a localitats de menys de 3.000 h. (cf. la gràfica número II).

El període de 1977. En aquesta fase veiem la reafirmació de l'àrea de Barcelona i un progressiu avanç per la línia de la costa fins gairebé arribar als Pirineus, incidint sobretot a les poblacions amb un índex alt d'industrialització, caps de comarca, de recepció turística o nusos de confluència interterritorial, factors a vegades coincidents totalment o parcial. No s'aprecia moviment a zones com la Regió V, fet que coincideix amb l'estadística del propi sector nacional com un dels darrers llocs amb implantació bancària. Contràriament el grup entra per primer cop a zones com la Regió IX, amb una estratègia d'establiments que encaixa poblacions amb un potencial més turístic o agrícola. Hom s'atreviria a deduir també que aquesta nova fase es dedica més a captar els petits estalvis i a vehicular uns recursos del temps d'oci en evident alça a les zones de muntanya. Dels 133 municipis on s'arrela el grup, el ~43% pertany a nuclis poblacionals de més de 10.000 habitants, el ~36% entre 3.000-10.000 h. i la resta, el ~21%, menors de 3.000 h. A destacar el fet d'introducció del grup en els nuclis petits i mitjans, un cop articulades les grans àrees: comença ara una penetració que incideix perceptualment en els nuclis de menys de 3.000 habitants (cf. la gràfica número III).

El període de 1983. La tercera etapa expansiva continua dins la mateixa línia que l'anterior, incidint sobremanera en les àrees de Barcelona, on resideix el major fluxe capital i industrial del país, no endebades se li va dissenyar l'Àmbit Metropolità l'any 1968. Existeix paral·lela una notable creixença a nivell de capitals d'àrees regionals, deixant també de banda en aquesta ocasió les zones meridionals de Catalunya, com és ara la regió V o les més septentrionals com, per exemple, la IX, que es mantenen sense moviments perceptibles. La política d'ubicació de les oficines del grup es continua amb la mateixa tònica de reforç a les àrees de pes, industrial o financer, però amb un progressiu teixit de ramificació als nuclis petits, si més no des d'un punt d'anàlisi estadístic. Per exemple, de 170 municipis amb implantació del grup un ~36% tenen una població superior als 10.000 habitants; un ~35% entre 3.000-10.000 h., i, finalment, l'apartat que més ascendeix és el de poblacions menors de 3.000 h., que son xifrades en un ~28% (cf. la gràfica número IV).

El període de 1989. La darrera fase d'evolució de la xarxa d'oficines estudiades a nivell de Catalunya es manté gairebé estancada amb referència a l'exercici anterior. Un creixement minso en els darrers anys i que en tot cas perfila, acaba d'omplir, els entramats de la xarxa bancària ja establerta. El percentatge d'incidència amb relació a la demografia es manté igualment estacionària: de 189 oficines el ~36% correspon a nuclis de més de 10.000 habitants; el ~37% per als pobles de 3.000-10.000 habitants i, finalment, el ~26% per als pobles menors de 3.000 h. (cf. la gràfica número V).

Potser un dels factors aturadors en les darreres etapes del creixement bancari del grup calgui cercar-lo en la crisi de 1982, esmentada anteriorment, i les seves repercussions en els àmbits financers on habitualment opera Banca Catalana.

**Taula distributiva de les oficines de Banca Catalana
a Catalunya (1989)**

Comarca	Municipis amb oficina	Rang	Nombre d'oficines	Rang
Baix Llobregat, el	15	2	17	4
Barcelonès, el	6	6	105	1
Maresme, el	13	4	16	5
Vallès Occidental, el	14	3	22	2
Vallès Oriental, el	15	2	15	7
Regió I	63		175	
Alt Empordà, l'	7	7	10	8
Baix Empordà, el	9	6	8	10
Garrotxa, la	5	9	8	10
Gironès, el	7	7	9	9
Selva, la	6	8	6	12
Regió II	34		41	
Alt Camp, l'	1	13	1	17
Alt Penedès, l'	4	10	4	14
Baix Penedès, el	1	13	1	17
Garraf, el	2	12	2	16
Tarragonès, el	3	11	5	13
Regió III	11		13	
Baix Camp, el	2	12	4	14
Conca de Barberà, la	2	12	2	16
Priorat, el	1	13	1	17
Ribera d'Ebre, la	1	13	1	17
Regió IV	6		8	
Baix Ebre, el	1	13	1	17
Montsià, el	2	12	2	16
Terra Alta, la	1	13	1	17
Regió V	4		4	
Cerdanya, la	2	12	2	16
Osona, l'	10	5	10	8
Ripollès, el	6	8	6	12
Regió VI	18		18	
Anoia, l'	4	10	4	14
Bages, el	16	1	19	3
Berguedà, el	5	9	5	13
Solsonès, el	2	12	2	16
Regió VII	27		30	

Comarca	Municipis amb oficina	Rang	Nombre d'oficines	Rang
Garrigues, les	1	13	1	17
Noguera, la	5	9	7	11
Segarra, la	3	11	3	15
Segrià, el	4	10	7	11
Urgell, l'	4	10	4	14
Regió VIII	17		22	
Alt Urgell, l'	3	11	4	14
Pallars Jussà, el	2	12	2	16
Pallars Sobirà, el	1	13	1	17
Vall d'Aran, la	3	11	3	15
Regió IX	9		10	
Catalunya	189		321	

Conclusions

Els orígens de Banca Catalana es troben en la societat mercantil Dorca i Cia., creada l'any 1904 a Olot i en la iniciativa d'un grup de persones barcelonines, relacionades amb el món financer, que adquireixen la companyia i la transformen en l'actual grup a partir de l'any 1961.

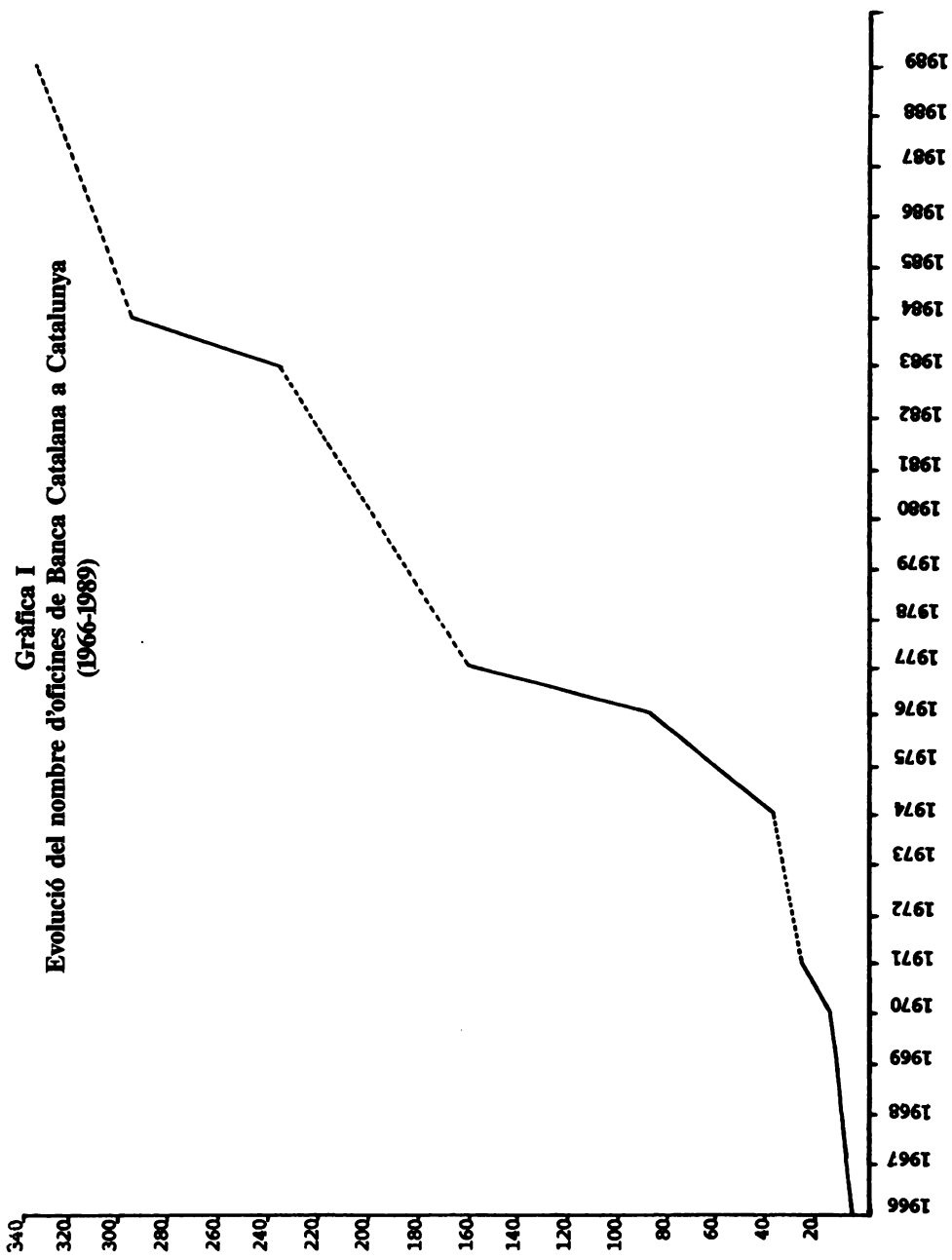
El desenvolupament d'aquest sector es troba determinat pels diversos plans d'expansió d'acord amb el marc dissenyat pel Banc d'Espanya, fins a concluir en la definitiva liberalització per decret de 9 d'agost de 1974. A partir d'aquesta data comença una ràpida evolució del grup de Banca Catalana que absorbeix, a més diverses entitats bancàries amb seu a Catalunya i que li permet una major penetració i difusió en el món econòmic. La crisi que sofreix l'entitat l'any 1982, a més de tenir ja una atapeïda xarxa d'oficines arreu de Catalunya, són elements que actuen de fre a la seva posterior expansió.

En les diverses etapes de creixement del grup es percep un nucli fonamental que és Barcelona i el seu hinterland, des de la qual s'irradia una progressiva penetració en la geografia bancària catalana, primer a través dels nuclis demogràfics de més de 10.000 habitants i a zones d'accentuat caràcter industrial o financer i, posteriorment, accedint a poblacions amb índexs poblacionals inferiors. L'articulació d'aquest creixement es farà a l'entorn dels eixos de les carreteres estatals i radials, que en faciliten llur comunicació, reforçant les àrees dels bancs que prèviament havien absorbit i, també, superposant-se amb el mapa de localització de les indústries. En el planell de distribució bancària es troben alguns buits considerables i significatius centrats a les regions V i IX.

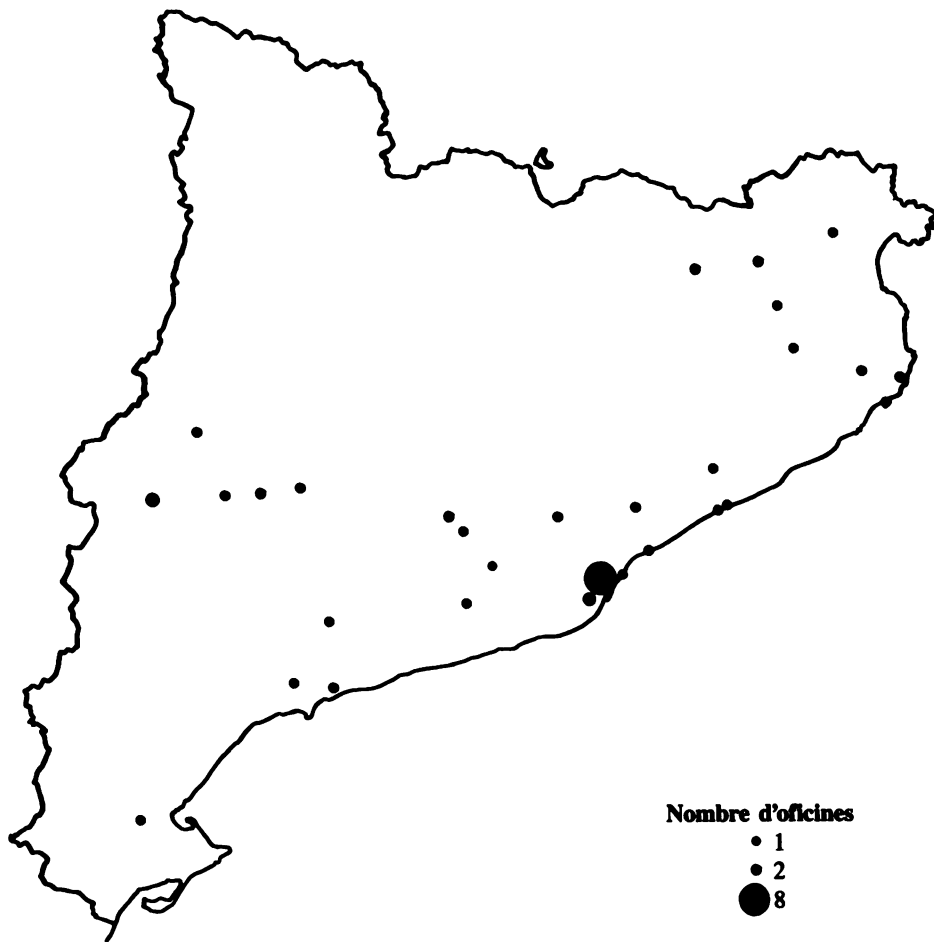
Bibliografia

BANCA CATALANA: *Fulls informatius del Departament de Personal*. Barcelona.
 BANCA CATALANA: *Memòries del Grup Banca Catalana*.

Gràfica I
Evolució del nombre d'oficines de Banca Catalana a Catalunya
(1966-1989)

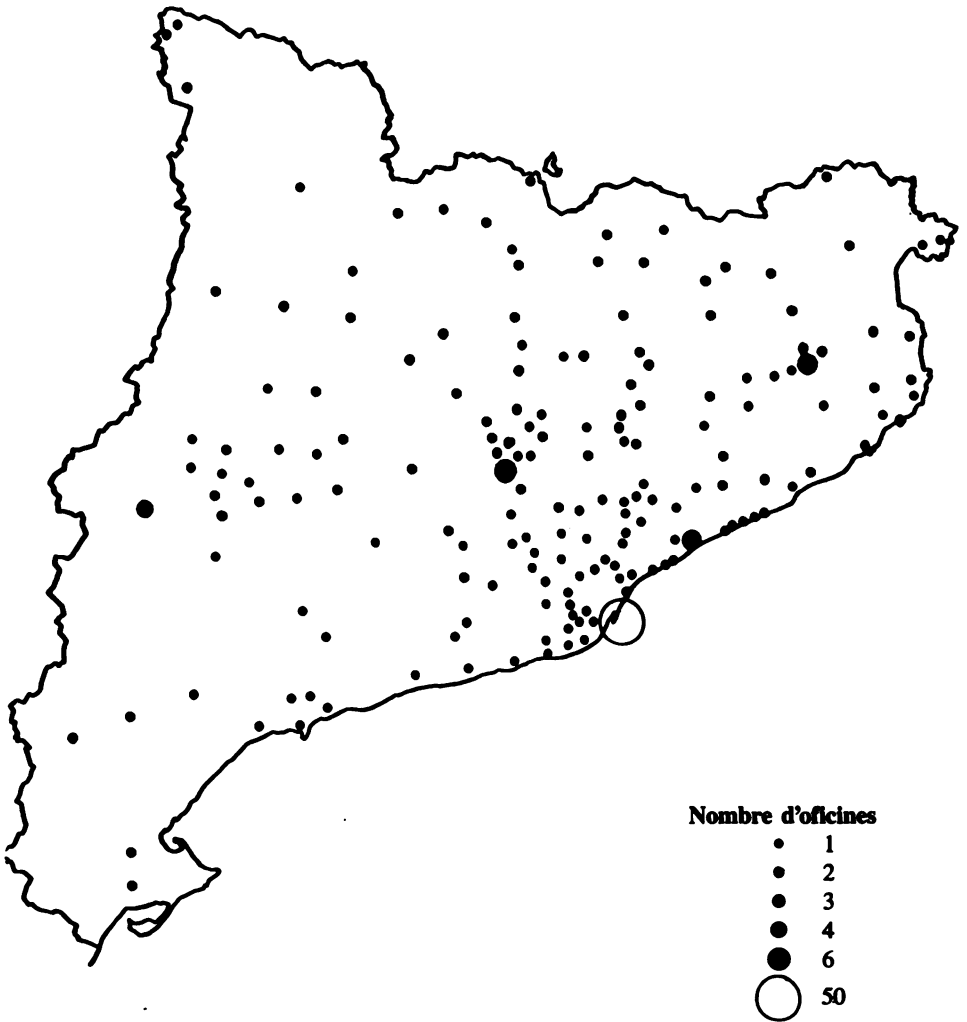
Gràfica II
Distribució geogràfica de les oficines bancàries de Banca Catalana a Catalunya (1974)

Gràfica III
Distribució geogràfica de les oficines bancàries de Banca Catalana
a Catalunya (1977)

Gràfica IV
Distribució geogràfica de les oficines bancàries de Banca Catalana
a Catalunya (1983)

Gràfica V
Distribució geogràfica de les oficines bancàries de Banca Catalana
a Catalunya (1989)

